

EDITORIAL

Římské přísloví „*ut tute es, item omnes censes esse*“, tj. „všechny posuzuješ dle toho, jaký jsi sám“, se u nás traduje v kratší verzi „podle sebe soudím tebe“. To, že jsme při poznávání svých bližních omezeni svou osobností a jejími projekcemi, nás možná až irituje svou banálností. Někdy to přísloví „podle sebe soudím tebe“ používáme jako obrannou invektivu, která má protistraně ukázat, že je sama zatížena hanebnostmi, jež vidí na našem dvorku. Jindy jsme terčem my sami a trefa do našeho „černého“ pak podryje a znejistí náš zdánlivě „nezaujatý a objektivní nadhled“.

Jsou profese, kde se „nezaujatý a objektivní“ pohled vyžaduje – jako první nás asi napadne soudce, u kterého je nestrannost předepsána zákony. To projekce nezajímá, řídí se svými vlastními pravidly. Ve světě spravedlnosti jsou přitom projekce poměrně časté a svým způsobem „přirozené“. Pokud např. jako soudci posuzujeme reklamu podle průměrného adresáta, interpretujeme text smlouvy podle ideální smluvní strany či poměrujeme případ obecnými korektivy, neděláme nic jiného, než že projikujeme. Jako v biografu tedy promítáme své vlastní představy o osobách a vztazích – na osoby a vztahy.

To je relativně vědomá a přiznaná projekce, která je přístupná revizi. Příklad: od strany, která je v postavení spotřebitele, jako soud budeme vyžadovat opatrnost, znalosti a právnické dovednosti, které máme my sami (nebo ještě hůře: které si myslíme, že máme my sami). Z příliš ambiciózní představy nás pak vyvede rozhodnutí nadřízeného soudu, podle kterého se naše projekce minula s „realitou“ života (ve skutečnosti měl ale vyšší soud jen jinou projekci než my).

Vstoupí-li do hry nevědomé projekce – zvláště projekce Stínu, kdy to nevědomé „zlé a špatné“ v sobě vidíme vždy a zásadně jen na jiných, začínají už větší problémy. Jako kdyby pak za tím soudcem povstal i jiný, „stínový soudce“, který soudí a kárá jiné, jen aby nemusel konfrontovat sám sebe. Souzení druhých mu není povoláním, ale způsobem, jak mít kontrolu nad věcmi a jak nic necítit. Pokud by to druhé snad hrozilo, náš „stínový soudce“ reaguje rychle. Stane se např. oddaným kolečkem v soukolí nějakého nelidského systému. V takové službě je pak schopen bez jakékoliv empatie vstupovat do života jiných lidí s neomaleností, jež bere dech.

Pustíme-li „stínového soudce“ ke kormidlu u právnické profese, nevznikne nic hezkého. Potvrdí to každý, kdo po přečtení rozsudku, vyjádření nebo stanoviska získal pocit, že jeho autor je sadistický a potměšilý robot.

Je mnoho skrýší, kam toho „stínového soudce“ můžeme ve světě práva ukrýt. Mohou jimi být např. vysoce racionální důvody, které jakýkoliv jiný (benevolentnější či životu smířlivější) závěr prostě vylučují. I krutý soud pak můžeme světu servírovat s hraným

soucitem: „je mi to opravdu moc líto, ale tu ruku jsem mu musel nechat useknout, tady v paragrafu 123 je to napsané...“

Dobrym úkrytem je také boj proti zlořádu. Pro našeho „stínového soudce“ má boj se zlem či nedostatky jedinou povolenou podobu: podobu boje s ostatními. Do nich promítá vlastní nedostatky a vlastní špínu. Strachy z vlastních stínů a neschopnost je vidět jej změnila v kontrolující, kárající a trestající monstrum, které nepochybuje o tom, že svět je přesně takový, jak se mu jeví. To může vést k otrěsným tragédiím a systémovým selháním. BBC před nedávnem publikovala mrazivou informaci, že norský Barnevernet v některých případech bral děti rodinám na základě „revizních posudků“ vyhotovených odsouzeným pedofilem.

Jindy se „stínový soudce“ prozradí jen drobnostmi a ornamenty, třeba dobře míněnými výchovnými radami a povzdechy: „proč jen jsou ti spotřebitelé tak omezení a hloupi“, v překladu: „proč nejsou jako já?“

Jak se zbavit „stínového soudce“? První řešení, které nás napadne, je pravděpodobně toto: „stínového soudce“ vyženeme. To ale není tak jednoduché. „Stínový soudce“ je nevědomou, nechťenou (a o to pevnější) součástí našeho ega. A pokud se s egem rozhodneme – pod praporem osobního rozvoje či jiného vylepšení – bojovat, je to pokus o zakousnutí do vlastních zubů.

Je to jako bychom toho „stínového soudce“ vzali na výlet do hor nebo na útes k moři. A tam počkali, až se nebude chvíli dívat (začne se třeba rozhořčovat nad odpadky, které tam nechali turisté) a šup, shodil ho dolů. První mezi gratulanty k výhře nad nechťenou částí našeho ega bude... ano, naše ego, převlečené za nějakou svou vyšší, osvětlenější a spravedlivější verzi – a s lépe ukrytou skrýší pro „soudce“.

Co tak ten boj s vlastním „stínovým soudcem“ vůbec nevést? A pojmut vše spíše jako hru, ve které i on má své místo. A až na nás při psaní rozsudku nebo kdykoliv jindy vykukne, uvidět jej a přijmout jako jednu z našich vlastních figur, které do hry patří jako ukazatel špatného směru. Více už možná nebude třeba.

Pokud je něco tomu „stínovému soudci“ vlastní, je to rychlost. Ve snaze o neustálou kontrolu sepíná jako nějaké superrychlostní relé. Souzení jiných mu zabere milisekundy, možná ani to ne – hodnocení je totiž hotovo dávno předtím, než nalezlo svůj objekt (odstraníme-li z přísloví „podle sebe soudím tebe“ oba okraje, zbude právě jádro: „sebe soudím“). Dobrym znamením, že se nám ve hře začalo dařit (a že vidíme, když hraje nebo chce hrát náš „stínový soudce“), je proto zpomalení. Souzení a hodnocení jiných třeba hned nebudeme, ale nebudeme při něm tak unáhlení jako dříve. A to je dobrý začátek.

Josef Kotásek